

СИСТЕМНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ НАУКИ

Виклики інформаційного суспільства сприяли освоєнню інформаційних комунікацій (ІК) структурами інновацій у системі інформаційного забезпечення (ІЗ) потреб правової науки не лише як каналів, що забезпечують передачу інформації, її трансформацію у процесі науково-інформаційної діяльності, а й як підсистеми соціальних комунікацій, що встановлюють взаємозв'язки між генераторами нового знання і його споживачами, прискорюють появу інноваційних форм організації інформаційних процесів у забезпеченні фундаментальних досліджень.

На тлі експонентного зростання інформації, що містить у собі невичерпний інтелектуальний потенціал для наукової діяльності, ІК структури (органи НТІ, бібліотечні установи, інтелект-центри, центри правової інформації) в ІЗ інтегрують у виробничу підсистему інформаційної індустрії різних сфер суспільства, стають реальними постачальниками новітніх інформаційних продуктів та послуг. Це стосується: формування сучасних інформаційних ресурсів (ІР), як традиційних, так і електронних; забезпечення переробки, передавання, зберігання і конвертації друкованих носіїв інформації в електронні архівації; створення тематичних БД, зведених ЕК, банків нормативно-правових документів; опрацювання інфомасивів спеціальних даних, баз юридичних, судових практик, законодавства тощо.

Важливим кроком держави щодо удосконалення ІЗ правових наук і правоохоронної діяльності є прийняття Кабінетом Міністрів України постанови «Про затвердження Державної програми інформаційно-телекомунікаційного забезпечення правоохоронних органів, діяльність яких пов'язана з боротьбою зі злочинністю». До питання розроблення концепції та програми правової інформатизації України як складових Національної програми інформатизації також неодноразово звертаються вчені. В юридичному середовищі точиться

дискусія про впорядкування відносин в інформаційному комунікаційному просторі права, зумовлена особливостями е-технологій і мереж. Зазначається, що комунікація як феномен соціального життя потребує усвідомлення комунікаційної природи інформаційного простору. Це відбивається на характеристиці та особливостях інформаційного забезпечення правової сфери.

Серед українських фундаментальних праць, присвячених проблемам збору, накопичення, обробки правової інформації в умовах розвитку інформаційного суспільства, слід виділити дослідження В. О. Данильяна К. І. Беякова. Вони зосереджують увагу на створенні системи єдиного інформаційно-правового простору України як суверенної держави та поєднання цієї системи зі світовими інформаційними мережами, тобто інтеграції України до глобального правового інформаційного простору. Формування глобального комунікаційного простору різко змінює соціальний характер комунікацій, сприяє створенню нових правил і засобів комунікації. Велику цінність для усвідомлення позитивних і негативних наслідків процесів глобалізації для безпеки національного розвитку мають роботи українських дослідників В. П. Горбулін, В. М. Брижко, О. В. Гладківська, М. Я. Швець та ін. Ними розглядаються тенденції та перспективи електронної науки в умовах інформаційного «бума», а також європейські ініціативи з цієї тематики.

Нагальних проблем ІЗ різних напрямів у галузі права торкаються українські дослідники П. Д. Біленчук, Л. В. Борисова, В. С. Дмитришин, В. А. Журавель, В. П. Захаров, М. О. Кисельов, В. Л. Косолапов, Є. Д. Лук'янчиков, Л. Я. Михеєва та багато ін. Зокрема, у кримінології та криміналістиці засоби ІЗ наукової та практичної діяльності поділяють на дві групи. До першої відносять такі форми ІЗ, за допомогою яких виявляють необхідні джерела правової інформації, вилучають і досліджують її за допомогою будь-яких процесуальних дій, у тому числі слідчих, оперативних, розшукових тощо. Другу групу складають засоби інформаційної діяльності, що створюють відповідні умови й забезпечують реалізацію дій першої групи. До особливостей ІЗ сфери правових наук належить також те, що процес наукової діяльності у праві потребує використання науково-практичних досягнень інших

сфер: природничих і технічних наук, психології, логіки, кібернетики, науки управління та досвіду передової практики. Наприклад, сучасний стан ІЗ правоохоронних структур та напрями підвищення ефективності розглядають В. П. Захаров і В. І. Рудешко. Характеризуючи сучасні світові тенденції у сфері ІЗ боротьби з тероризмом і злочинністю, зокрема. інформаційні системи, сучасні технології, збір інформації з відкритих джерел, використання досягнень біометрії, автори визначають пріоритетні напрями вирішення проблеми якісного інформаційного забезпечення. У першу чергу вони акцентують увагу на необхідності створення банку даних спеціальної інформації, відомостей та зведень, що мають включати сукупність автоматизованих інформаційних підсистем. До таких підсистем вони зараховують нормативно-правову базу, організаційно-кадрове забезпечення, технічні, програмні та телекомунікаційні технології, матеріально-технічне та фінансове забезпечення.

Разом із тим слід зазначити, що для ефективності ІЗ важливим є також зосередження уваги на якості і достатності інформаційних ресурсів (ІР) для проведення досліджень; прийняття правильних рішень у процесі управління ІР (багатоцільовими статистичними, аналітичними та довідковими); надання можливості співпрацювати та обмінюватися профільною електронною інформацією у сферах діяльності міліції; науково-методичного забезпечення інтеграції інформаційних систем різних відомств на рівні міждисциплінарного вивчення проблем ІЗ розслідування злочинів та форм взаємодії кримінального процесу, оперативно-розшукової діяльності, криміналістики.

З точки зору вивчення системних характеристик ІЗ правової науки слід згадати, що нами виокремлені головні елементи інформаційної інфраструктури правової науки. До них включено: організаційні системи (законотворчу, правотворчу, правозастосовну, правоохоронну); предметно-функціональні конструкції (галузі права); ІР з права (інформація про об'єкти обліку зі зв'язком між ними, що визначається специфікою об'єктів і метою обліку); комплекс технічних засобів (комп'ютерна техніка, засоби зв'язку); формальну логіко-математичну систему (сукупність програм для забезпечення обліку, введення, опрацювання, пошуку та використання правової інформації); інтерфейс, що

забезпечує спілкування користувача з інформаційною системою; підсистему органів внутрішніх справ; сукупність нормативно-правових документів, що визначають правовий статус системи, доступ до правової інформації, статус інформації, порядок її збирання, реєстрації, зберігання, ревізування та видачі.

В умовах інформатизації головними складовими системи ІЗ правової науки стають: генератори правової інформації; інфопотоки; ІР галузі; інформаційних потреб (ІП) науковців-правознавців. При цьому ІП практиків та науковців зумовлюють: обрання ІК структурами сучасних форм та методів подання необхідної інформації, ефективних засобів, що регламентують взаємодію працівників із технічними засобами і між собою, різних структур, що здійснюють посередництво в комунікаційних каналах, зворотний зв'язок.

Отже, основою розвитку ІЗ правової науки можна вважати інформацію та інформаційні технології (ІТ), «правова інформація – важлива складова інформаційного національного планетарного ресурсу». ІТ та інформаційні правові масиви сприяють: ефективним комунікаціям на особистісному, груповому, галузевому, міжгалузевому, національному, міжнародному рівнях; допомагають зорієнтуватися в багатоаспектних явищах і процесах суспільного життя; підвищують рівень правової культури та правової освіченості, забезпечують засвоєння та дотримання законів. Значну увагу проблемам інформації взагалі та правової як основи ІЗ юридичної, нормотворчої, правозастосовчої діяльності приділяють фахівці в галузі права та правової інформатики. Проте вони піднімають питання, що стосуються, в першу чергу, техніко-технологічних аспектів формування та експлуатації системи.

Пасмор Юлія Вікторівна – канд. наук із соціальних комунікацій, науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України